

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

JULIANE KOKOTT

20 päivänä lokakuuta 2009¹

I Johdanto

1. Voiko Euroopan unionin kansalainen, joka ei ole työntekijä ja jolla ei myöskään ole riittäviä omia varoja, vaatia tyttärensä huoltajana oleskeluoikeutta jäsenvaltiossa, jossa tytär osallistuu koulutukseen entisen siirtotyöläisen lapsena?
2. Yhteisöjen tuomioistuin käsittelee tätä kysymystä nyt käsiteltävässä asiassa Court of Appeal of England and Walesin (Civil Division)² esittämän ennakkoratkaisupyynnön johdosta. Ennakkoratkaisupyyntö antaa yhteisöjen tuomioistuimelle tilaisuuden täsmentää asetuksen (ETY) N:o 1612/68³ 12 artiklaan liittyvää oikeuskäytäntöään – erityisesti asiassa Baumbast ja R⁴ annettua tuomiota – ja selvittää mainitun asetuksen suhdetta vuonna 2004 annettuun unionin kansalaisten
- ja heidän perheenjäsentensä oleskeluoikeutta koskevaan direktiiviin (direktiivi 2004/38/EY).⁵ Tämä kysymys on erittäin tärkeä lukuisille unionin kansalaisille, jotka ovat lähteneet kotimaastaan ja elävät muissa jäsenvaltioissa, sekä heidät vastaanottaneille jäsenvaltioille.
3. Nyt käsiteltävässä asiassa on joitakin yhtäläisyyksiä vireillä olevan asian Ibrahim (C-310/08)⁶ kanssa; myös siinä on kyse Court of Appealin ennakkoratkaisupyynnöstä. Molemmissa tapauksissa muut kuin työssä käyvät henkilöt, joilla ei ole riittäviä omia varoja, ovat hakeneet Englannissa asuntoa tarvitseville myönnettävää asuntoapua. He perustelevat hakemuksiaan oleskeluoikeudella, jonka väittävät kuuluvan heille heidän Yhdistyneessä kuningaskunnassa koulutukseen osallistuvien alaikäisten lastensa huoltajina. Asiasta Ibrahim poiketen asiassa Teixeira sosiaaliavustushakemusta ei

1 – Alkuperäinen kieli: saksa.

2 – Englannin ja Walesin alemman asteen muutoksenhakutuomioistuin (siviilijaosto).

3 – Työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15.10.1968 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2).

4 – Asia C-413/99, Baumbast ja R, tuomio 17.9.2002 (Kok., s. I-7091).

5 – Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/38/EY (EUVL L 158, s. 77; oikaisut EUVL 2004, L 229, s. 35 ja EUVL 2007, L 204, s. 28).

6 – Ks. julkisasiamies Mazákin mainitussa asiassa tänään esittämä ratkaisuehdotus.

ole tehnyt kolmansien maiden kansalainen vaan unionin kansalainen, joka on itse aiemmin ollut työntekijä Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja elää edelleen siellä.

nöksiä ja IV luvussa (16–21 artikla) pysyvää oleskeluoikeutta koskevia säännöksiä.

II Asiaa koskeva lainsäädäntö

A Yhteisön lainsäädäntö

4. Yhteisön asiaa koskevan lainsäädännön muodostavat direktiivi 2004/38 ja asetus N:o 1612/68.

6. Direktiivin 2 artiklan 2 kohdan c alakohdan käsitteen määrittelyn mukaan perheenjäsenellä tarkoitetaan direktiivissä 2004/38 ”unionin kansalaisen alle 21-vuotiaita tai hänestä riippuvaisia jälkeläisiä suoraan etenevässä polvessa samoin kuin unionin kansalaisen aviopuolison tai b alakohdassa tarkoitettun kumppanin vastaavanlaisia jälkeläisiä”.

7. Direktiivin 2004/38 7 artiklassa, jonka otsikkona on ”Oikeus oleskella yli kolme kuukautta”, säädetään seuraavaa:

”1. Unionin kansalaisilla on oikeus oleskella toisen jäsenvaltion alueella yli kolmen kuukauden ajan

1. Direktiivi 2004/38

5. Direktiivin 2004/38 I luvussa (1–3 artikla) on yleisiä säännöksiä, III luvussa (6–15 artikla) oleskeluoikeutta koskevia sään-

a) jos he ovat työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia vastaanottavassa jäsenvaltiossa tai

- b) jos heillä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat niin, että he eivät oleskelunsa aikana muodostu rasisitteeksi vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle, ja kattava sairausvakuutusurva vastaanottavassa jäsenvaltiossa tai
2. Edellä 1 kohdassa säädetty oleskeluoikeus koskee myös perheenjäseniä, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia ja jotka tulevat unionin kansalaisen mukana vastaanottavaan jäsenvaltioon tai seuraavat häntä sinne myöhemmin, edellyttäen, että kyseinen unionin kansalainen täyttää 1 kohdan a, b tai c alakohdassa tarkoitetut edellytykset.
- c) – jos he ovat kirjoittautuneet yksityiseen tai julkiseen laitokseen, jonka vastaanottava jäsenvaltio on hyväksynyt tai jota se rahoittaa lainsäädäntönsä tai hallinnollisen käytäntönsä mukaisesti, pääasiallisena tarkoituksenaan osallistua koulutukseen, ammattikoulutus mukaan lukien, ja
3. Sovellettaessa 1 kohdan a alakohtaa unionin kansalainen, joka ei enää ole työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja, säilyttää työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan aseman:
- jos heillä on kattava sairausvakuutusurva vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja he osoittavat asiaankuuluvalla kansalliselle viranomaiselle vakuutuksella tai muulla vastaavalla valitsemallaan tavalla, että heillä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat niin, että he eivät oleskelunsa aikana muodostu rasisitteeksi vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle, tai
- a) jos hän joutuu tilapäisesti työkyvyttömäksi sairauden tai tapaturman vuoksi
- d) jos he ovat a, b tai c alakohdassa tarkoitetut edellytykset täyttävän unionin kansalaisen mukana matkustavia tai häntä myöhemmin seuraavia perheenjäseniä.
- b) jos hän yli vuoden työskennellyään joutuu asianmukaisesti rekisteröidyksi työttömäksi tahtomattaan ja ilmoittautuu työnhakijaksi asianomaiseen työvoimatoimistoon

c) jos hän alle vuoden kestäneen määrällisen työsuhteen päätyttyä tai kahdenkymmenen ensimmäisen kuukauden aikana joutuu asianmukaisesti rekisteröidyksi työttömäksi tahtomattaan ja ilmoittautuu työnhakijaksi asianomaiseen työvoimatoimistoon. Tällöin hän säilyttää työntekijän asemansa vähintään kuuden kuukauden ajan

lapsensa tai lasten tosiasiallisena huoltajana toimiva vanhempi eivät, kansalaisuudestaan riippumatta, menetä oleskeluoikeuttaan ennen lasten opintojen päättymistä, jos lapset oleskelevat vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja ovat kirjoilla oppilaitoksessa opiskelukseen siellä.”

d) jos hän aloittaa ammatillisen koulutuksen. Työntekijän aseman säilyttäminen edellyttää, että ammatillinen koulutus liittyy asianomaisen henkilön aiempaan työskentelyyn, paitsi jos henkilö on työttömänä tahtomattaan.

9. Lisäksi on viitattava direktiivin 2004/38 16 artiklaan, joka sisältää yleisiä säännöksiä unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta pysyvään oleskeluoikeuteen:

4. – –.”

”1. Unionin kansalaisilla, jotka ovat oleskeleet laillisesti vastaanottavan jäsenvaltion alueella yhtäjaksoisesti viisi vuotta, on oikeus pysyvään oleskeluun sen alueella. Tämä oikeus ei riipu III luvussa säädetyistä edellytyksistä.

8. Direktiivin 2004/38 12 artiklan 3 kohdan säännös liittyy perheenjäsenten oleskeluoikeuden säilymiseen unionin kansalaisen kuoltua tai poistuttua jäsenvaltiosta:

--

”Unionin kansalaisen poistuessa vastaanottavan jäsenvaltion alueelta tai kuollessa hänen

3. Oleskelun yhtäjaksoisuuteen eivät vaikuta tilapäiset poissaolot, jotka eivät ylitä yhteensä kuutta kuukautta vuodessa, eivätkä pitemmät poissaolot asevelvollisuuden suorittamista varten eikä yksi enintään 12 peräkkäisen

kuukauden poissaolo tärkeästä syystä, kuten raskauden ja synnytyksen, vakavan sairauden, opiskelun tai ammatillisen koulutuksen tai työtehtäviä varten toisen jäsenvaltion tai kolmannen maan alueelle tapahtuvan siirron vuoksi.

4. Kun oikeus pysyvään oleskeluun on saatu, se voidaan menettää ainoastaan olemalla vastaanottavan jäsenvaltion alueelta poissa yhtäjaksoisesti yli kaksi vuotta.”

10. Direktiivin 2004/38 40 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden oli saatettava direktiivi voimaan viimeistään 30.4.2006.

2. Asetus N:o 1612/68

11. Asetus N:o 1612/68 oli yksi direktiiviä 2004/38 edeltäneistä säädöksistä. Direktiivillä kumottiin se osittain.⁷

⁷ – Ks. direktiivin 2004/38 38 artiklan 1 kohta, jonka mukaan asetuksen N:o 1612/68 10 ja 11 artikla kumotaan 30.4.2006.

12. Asetuksen N:o 1612/68 10 artiklassa, joka kumottiin direktiivillä 2004/38, säädettiin 30.4.2006 asti seuraavaa:

”1. Seuraavilla henkilöillä on kansalaisuudesta riippumatta oltava oikeus tulla asumaan sellaisen työntekijän luokse, joka on jäsenvaltion kansalainen ja työssä toisen jäsenvaltion alueella:

a) hänen aviopuolisonsa sekä heidän jälkeläisensä, jotka ovat alle 21-vuotiaita tai huollettavia

b) työntekijän ja hänen aviopuolisonsa sukulainen ylenevässä polvessa, jos hän on työntekijän huollettava.

2. Jäsenvaltioiden on helpotettava sellaisten perheenjäsenten muutttoa, joita ei ole mainittu 1 kohdassa mutta jotka ovat työntekijän huollettavia tai jotka asuvat lähtömaassa työntekijän taloudessa.

3. Sovellettaessa 1 ja 2 kohtaa työntekijällä on voitava olla perheensä käyttöön asunto, joka täyttää ne vaatimukset, joita pidetään normaaleina sen alueen kotimaisten työntekijöiden asumisessa, jossa työntekijä on työssä; tällä säännöksellä ei kuitenkaan saa saattaa kotimaisia työntekijöitä ja työntekijöitä, jotka ovat muiden jäsenvaltioiden kansalaisia, eriarvoiseen asemaan.”

13. Asetuksen N:o 1612/68 12 artikla, joka on voimassa myös direktiivin 2004/38 voimaan saattamisen jälkeen, sisältää seuraavan säännöksen:

”Jos jäsenvaltion kansalainen on tai on ollut työssä toisen jäsenvaltion alueella, on hänen lapsillaan, jos he asuvat kyseisessä jäsenvaltiossa, oikeus osallistua peruskoulutukseen, oppisopimuskoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaisilla.

Jäsenvaltioiden on tuettava toimenpiteitä, joilla pyritään turvaamaan näille lapsille parhaat mahdolliset edellytykset osallistua tähän opetukseen.”

B Kansallinen lainsäädäntö

14. Kansallisia säännöksiä kuvataan ennakkoratkaisupyynnössä monimutkaisiksi, ja niistä esitetään ainoastaan yhteenveto. Sen mukaan kansallinen oikeustila on seuraavanlainen.

15. Vuoden 1996 laissa (Housing Act)⁸ säädetään, että asuntoapua myönnetään tällaiseen apuun ”oikeutetuille henkilöille”, jotka ovat asunnottomia ja jotka täyttävät tietyt edellytykset.

16. Vuoden 1996 lain 185 §:stä⁹ käy ilmi, ettei henkilölle voida myöntää asuntoapua, jos ”hän on ulkomaalainen, joka ei ole oikeutettu asuntoapuun”. Yhdistyneen kuningaskunnan järjestelmän yksityiskohdat esitetään vuonna 2006 annetussa asetuksessa Eligibility Regulationsissa.¹⁰

17. Eligibility Regulationsin 6 §:n 1 momentista seuraa erityisesti, että henkilölle, johon ei sovelleta maahanmuuttoviranomaisten

8 – Housing Act 1996 (52 luku) eli vuoden 1996 asuntolaki.

9 – Tämä säännös sisältyy vuoden 1996 lain seitsemänteen osaan, jonka otsikkona on ”Asunnottomuus”.

10 – Asuntojen jaosta ja asunnottomuudesta (kriteerit) annettu vuoden 2006 asetus (Allocation of Housing and Homelessness (Eligibility) (England) Regulations 2006) (SI 2006, nro 1294).

valvontaa, voidaan myöntää asuntoa tarvitseville myönnettävää tukea ainoastaan, jos hakijalla on sekä vakituinen asuinpaikka Yhdistyneessä kuningaskunnassa että oikeus oleskella siellä.¹¹

18. Oikeus oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa kuuluu tässä yhteydessä Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten lisäksi muun muassa unionin kansalaisille, jotka käyttävät yhteisön oikeuteen perustuvaa oikeuttaan pääsyyn Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja siellä oleskeluun.¹² Unionin kansalaisille ei voida myöntää tukea, jos heidän oikeutensa oleskeluun perustuu ainoastaan siihen, että he ovat työnhakijoita tai työnhakijan perheenjäseniä, tai siihen, että he käyttävät alkuperäistä oikeuttaan oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa enintään kolmen kuukauden ajan.¹³

19. Eligibility Regulationsin 6 §:n 2 momentin mukaan vakituista asuinpaikkaa koskevaa kriteeriä ei sovelleta muun muassa seuraaviin unionin kansalaisiin: työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin, työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan perheenjäseniin

11 – Ulkomaalaisilla, joihin sovelletaan maahanmuuttoviranomaisten valvontaa, ei lähtökohtaisesti ole oikeutta asuntoa tarvitseville myönnettävään tukeen (vuoden 1996 lain 185 §:n 2 momentti), jolleivät he kuulu johonkin Eligibility Regulationsin 5 §:ssä määritetyistä henkilöryhmistä.

12 – Ennakkoratkaisupyynnössä mainitaan lisäksi Kansainyhteisön kansalaiset, joilla on oikeus oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

13 – Eligibility Regulationsin 6 §:n 1 momentin b kohta.

ja henkilöihin, joilla on pysyvä oleskeluoikeus Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

20. Lopuksi on huomautettava, että direktiivi 2004/38 saatettiin Yhdistyneessä kuningaskunnassa voimaan Euroopan talousalueelta peräisin olevasta maahanmuutosta (Immigration (European Economic Area) Regulations 2006) annetulla asetuksella,¹⁴ joka tuli voimaan 30.4.2006.

III Tosiseikat ja kansallisessa tuomioistuinmessä vireillä oleva asia

21. Maria Teixeira syntyi 7.3.1971, ja hän on Portugalin kansalainen. Hän saapui Englantiin vuonna 1989 ja työskenteli siivoojana vuosien 1989 ja 1991 välisenä aikana. Hän saapui maahan yhdessä aviomiehensä kanssa, joka on myös Portugalin kansalainen. Avioparin tytär Patricia syntyi Yhdistyneessä kuningaskunnassa 2.6.1991. Patricia aloitti koulun Yhdistyneessä kuningaskunnassa, kun hänen äitinsä ei ollut siellä työntekijänä.¹⁵

22. Teixeira ja hänen miehensä erosivat myöhemmin. Myös entinen aviomies asuu

14 – Euroopan talousalueelta peräisin olevasta maahanmuutosta vuonna 2006 annettu asetus (SI 2006, nro 1003).

15 – Ennakkoratkaisupyntö ei sisällä tietoa siitä, oliko Teixeiraan aviomies tuolloin Yhdistyneessä kuningaskunnassa työntekijänä.

edelleen Englannissa. Tuomioistuin määräsi 13.6.2006, että Patrician on asuttava isänsä kanssa, mutta hän voi olla yhteydessä äitiinsä aina halutessaan. Marraskuussa 2006 Patricia kirjoittautui lastenhoitokurssille Vauxhall Learning Centressä¹⁶ Lontoon Lambethissa. Maaliskuussa 2007 tuolloin 15-vuotias Patricia muutti asumaan äitinsä luo.

tuksen takia on käsiteltävänä Court of Appeal of England and Walesissa (Civil Division) eli ennakkoratkaisupyynnön esittäneessä tuomioistuimessa.

23. Teixeirailla oli Yhdistyneessä kuningaskunnassa useita lyhytaikaisia työjaksoja. Hän työskenteli viimeksi vuoden 2005 alussa.

26. Ennakkoratkaisupyynnön mukaan Teixeira on todennut kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, että

- hän ei ole työntekijä eikä hänellä ei ole riittäviä varoja eikä siten direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdan mukaista oleskeluoikeutta

24. Teixeira haki 11.4.2007 London Borough of Lambethilta¹⁷ asuntoa tarvitseville myönnettävää tukea, koska hän oli asunnoton. London Borough of Lambeth katsoi, ettei hän täytä tuen myöntämisen edellytyksiä. Päätös pysyi voimassa Teixeiran oikaisuvaatimuksen jälkeenkin.

- hän ei ole säilyttänyt työntekijän asemaa, koska hän ei täytä direktiivin 2004/38 7 artiklan 3 kohdassa asetettuja vaatimuksia

25. Asuntoa tarvitseville myönnettävän tuen epäämisen jälkeen Teixeira nosti päätöksestä kanteen ensimmäisen asteen tuomioistuimessa London Lambeth County Courtissa,¹⁸ mutta tuloksetta.¹⁹ Tällä hetkellä asia vali-

- hänellä ei ole direktiivin 2004/38 16 artiklan mukaista pysyvää oleskeluoikeutta.

¹⁶ – Vauxhallin koulutuskeskus.

¹⁷ – Lontoon hallinnollinen alue Lambeth. Se vastaa paikallisen hallintoviranomaisena asuntoasioista.

¹⁸ – Lontoon Lambethin piiri oikeus.

¹⁹ – County Court hylkää Teixeiran kanteen 16.11.2007 antamalla tuomiolla.

27. Teixeira perustelee oikeuttaan oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa ainoastaan sillä, että hän on vuoden 2007 maaliskuusta

alkaen tyttärensä Patrician pääasiallinen huoltaja. Patricia taas oli Yhdistyneessä kuningaskunnassa koulutuksessa, jolloin hänellä oli oleskeluoikeus asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla.²⁰

IV Ennakkoratkaisupyyntö ja asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa

28. Court of Appeal on keskeyttänyt asian käsittelyn 10.10.2008 tekemällään päätöksellä ja esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”Tilanteessa, jossa

- unionin kansalainen on saapunut Yhdistyneeseen kuningaskuntaan
- unionin kansalainen on ollut ajoittain työntekijä Yhdistyneessä kuningaskunnassa
- unionin kansalainen on lakannut olemasta työntekijä mutta ei ole poistunut Yhdistyneestä kuningaskunnasta
- unionin kansalainen ei ole säilyttänyt asemaansa työntekijänä, eikä hänellä ole – – direktiivin 2004/38 7 artiklan nojalla oleskeluoikeutta eikä 16 artiklan nojalla pysyvää oleskeluoikeutta

– unionin kansalaisen lapsi on alkanut saada koulutusta silloin, kun unionin kansalainen ei ollut työntekijä, mutta lapsi sai edelleen koulutusta Yhdistyneessä kuningaskunnassa niinä ajanjaksoina, joina unionin kansalainen työskenteli Yhdistyneessä kuningaskunnassa

– unionin kansalainen on lapsensa pääasiallinen huoltaja ja

– unionin kansalainen ja hänen lapsensa eivät ole itsenäisesti toimeentulevia:

1) onko unionin kansalaisella oleskeluoikeus Yhdistyneessä kuningaskunnassa vain hänen täyttäessään 29.4.2004 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2004/38/EY säädetyt edellytykset?

vai

2) a) Onko EU:n kansalaisella oleskeluoikeus asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan perusteella, sellaisena kuin tätä artiklaa on tulkittu, ilman, että hänen olisi täytettävä 29.4.2004 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2004/38 säädetyt edellytykset

ja

b) jos näin on, onko hänellä oltava riittävät varat niin, ettei hän oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi

²⁰ – Teixeira vetoaa tässä yhteydessä edellä alaviitteessä 4 mainittuun asiassa Baumbast ja R 17.9.2002 annettuun tuomioon.

vastaanottavan jäsenvaltion sosiaali-
huoltojärjestelmälle, ja täytyykö
hänellä olla kattava sairausvakuutus-
turva vastaanottavassa jäsenvaltiossa?

tiouissa mutta jossa äidistä tuli pääasial-
linen huoltaja ja hän vaati oleskeluoikeutta
lapsensa pääasiallisen huoltajuuden
perusteella vasta maaliskuussa 2007 eli
sen jälkeen, kun direktiivi oli pitänyt
panna täytäntöön?”

- c) Jos näin on, onko lapsen täytynyt
alkaa saada koulutusta silloin, kun
unionin kansalainen oli vielä työntekijä,
jotta hänellä olisi oleskeluoikeus
15.10.1968 annetun asetuksen
N:o 1612/68 12 artiklan perusteella,
sellaisena kuin tätä artiklaa on tul-
kittu, vai riittääkö, että unionin kansa-
lainen on ollut työntekijä sen jälkeen,
kun lapsi alkoi saada koulutusta?

29. Asian käsittelyyn yhteisöjen tuomioistui-
missa ovat osallistuneet Teixeira'n ja London
Borough of Lambethin lisäksi kirjallisesti ja
suullisesti Tanskan hallitus, Portugalin
hallitus, Yhdistyneen kuningaskunnan
hallitus ja Euroopan yhteisöjen komissio.²¹
Lisäksi EFTAn valvontaviranomainen on esit-
tänyt kirjallisia huomautuksia.

- d) Lakkaako unionin kansalaisen oles-
keluoikeus, jos se perustuu siihen,
että hän on koulutukseen osallistuvan
lapsen pääasiallinen huoltaja lapsen
täyttäessä 18 vuotta?

V Arviointi

- 3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vasta-
taan myöntävästi, onko tilanne erilainen
nyt käsiteltävän kaltaisessa tilanteessa,
jossa lapsi on aloittanut koulutuksen
ennen kuin 29.4.2004 annettu Euroopan
parlamentin ja neuvoston direktiivi
2004/38 piti panna täytäntöön jäsenval-

30. Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuo-
mioistuimen tarkoituksena on ennen kaikkea
selvittää, onko Teixeira'n kaltaisella unionin
kansalaisella, joka ei ole työntekijä, oleske-
luoikeus yhteisön oikeuden nojalla, vaikka
hän ei ole taloudellisesti riippumaton. Oles-
keluoikeuden olemassaolo olisi kansallisen
lainsäädännön mukaan nimittäin edellytys
sen asuntoa tarvitseville myönnettävän tuen
saamiselle, jota Teixeira oli hakenut.

²¹ – Suullinen käsittely pidettiin 2.9.2009 heti asiassa Ibrahim
(C-310/08) pidetyn suullisen käsittelyn jälkeen.

31. Osapuolten käsitykset tästä seikasta eroavat toisistaan.

kattava sairausvakuutusturva (ks. jäljempänä B kohta). Lopuksi käsittelen ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen esittämiä kolmea aikatekijää, jotka liittyvät asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta mahdollisesti johtuviin Teixeiraan oikeuksiin (ks. jäljempänä C kohta).

32. Teixeira katsoo, että koulutukseen osallistuvan tyttärensä huoltajana hänellä on asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan mukainen oleskeluoikeus Yhdistyneessä kuningaskunnassa, vaikka hänellä ei ole riittäviä varoja tai sairausvakuutusturvaa. Komissio ja EFTAn valvontaviranomainen ovat samaa mieltä. Italian hallitus on esittänyt vastaavan kannan asiassa Ibrahim (C-310/08). Myös Portugalin hallitus päättyy samaan päätelmään.²² Vastakkaista näkemystä edustavat London Borough of Lambeth, Tanskan hallitus ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, kuten myös Irlanti teki asiassa Ibrahim.

A Voidaanko asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta johtaa lapsen huoltajana toimivan vanhemman oleskeluoikeus?

34. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin haluaa toisen ennakkoratkaisukysymyksensä ensimmäisellä osalla²³ selvittää ennen kaikkea sen, voidaanko asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta johtaa sellaisen henkilön oleskeluoikeus, joka huoltaa vastaanottavassa jäsenvaltiossa toisena vanhempana koulutukseen osallistuvaa siirtotyöläisen lasta.

33. Seuraavaksi tutkin aluksi, voiko Teixeiraan kaltaisessa tilanteessa oleva unionin kansalainen päätellä yksinomaan asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla, että hänellä on oleskeluoikeus lapsensa huoltajuuden perusteella (ks. jäljempänä A kohta). Toisessa vaiheessa pohdin, edellyttääkö oleskeluoikeus, että hakijalla on riittävät varat ja

35. Asetuksen N:o 1612/68 12 artikla sisältää kiistattomasti *oikeuden osallistua koulutukseen*: siirtotyöläisen lapsilla, jotka asuvat jäsenvaltiossa, jossa työntekijä on tai on ollut työssä, on oikeus ”osallistua peruskoulutukseen, oppisopimuskoulutukseen ja ammatilli-

22 – Portugalin hallitus edellyttää kuitenkin direktiivin 2004/38 16 artiklan mukaista pysyvää oleskeluoikeutta ja perustaa näkemyksensä siihen.

23 – Toisen ennakkoratkaisukysymyksen a kohta.

seen koulutukseen”. On kuitenkin riidanalais- ta, liittykö tähän oikeuteen osallistua koulu- tukseen myös lapsen ja häntä huoltavan vanhemman *oleskeluoikeus* vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

36. Huoltajana toimivan vanhemman mahdollinen oleskeluoikeus liittyy lapsen oleskeluoikeuteen; se riippuu siis siitä, onko lapsella oleskeluoikeus. Siksi käsittelen seu- raavaksi ensin lapsen oleskeluoikeutta koulu- tusta varten (ks. jäljempänä 1 kohta) ja vasta sen jälkeen hänen huoltajansa oleskeluo- keutta (ks. jäljempänä 2 kohta).

1. Lapsen oleskeluoikeus koulutusta varten

37. London Borough of Lambeth, Tanskan hallitus ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus katsovat, että asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaan sisältyy ainoastaan oikeus osal- listua koulutukseen. Tästä säännöksestä ei sen sijaan seuraa lapsen vastaavaa oleskeluo- keutta. Siitä on säädetty alun perin mainitun asetuksen 10 artiklassa; sen kumoamisen jälkeen oleskeluoikeus on määritettävä direk- tiivin 2004/38 perusteella.²⁴

24 – Samaan tapaan argumentoi Irlanti asiassa Ibrahim (C-310/08).

38. On totta, että lapset eivät voi perustella *ensimmäistä* oleskeluoikeuttaan vastaanotta- vassa jäsenvaltiossa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla. Kuten jo 12 artiklan sanamuodosta käy ilmi, lapset voivat vaatia oikeutta osallistua koulutukseen ainoastaan, ”jos he asuvat kyseisessä jäsenvaltiossa”. Kysymys on siis oltava lapsista, jotka jo aiemmin ovat asettuneet asumaan vastaanot- tavaan jäsenvaltioon asuakseen siirtotyöläisen luona.²⁵ Asetuksen 12 artiklassa säädetty oikeus osallistua koulutukseen perustuu nimittäin siihen seikkaan, että lapsi on seu- rannut siirtotyöläisenä työskentelevää isäänsä tai äitiään vastaanottavaan jäsenvaltioon.²⁶

39. Jos lapsi on asettunut asumaan vastaan- ottavaan jäsenvaltioon siirtotyöläisen perheenjäsenenä tai – kuten nyt käsiteltävässä asiassa Teixeira'n tytär – on peräti syntynyt siellä, hänen oikeusasemansa on itsenäinen asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan mukaisesti. Hänen tuleva oikeutensa osallistua koulu- tukseen ei tällöin riipu enää siitä, että hänen isänsä tai äitinsä säilyttää siirtotyöläisen asemansa vastaanottavassa jäsenvaltiossa.²⁷ Myös lapsi, jonka toinen vanhempi on ainoastaan menneisyudessa ”ollut työssä” siirtotyöläisenä vastaanottavassa jäsenval- tiossa, on oikeutettu osallistumaan koulutuk- seen.

25 – Tällaisen asumisen oikeusperustana voitiin käyttää aiemmin erityisesti asetuksen N:o 1612/68 10 artiklan 1 kohdan a alakohtaa. Tämän säännöksen tilalle on tullut direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdan d alakohta luettuna yhdessä a alakohdan ja 2 artiklan 2 kohdan c alakohdan kanssa.

26 – Ks. asiat 197/86, Brown, tuomio 21.6.1988 (Kok., s. 3205, Kok. Ep. IX, s. 495, 30 kohta) ja C-7/94, Gaal, tuomio 4.5.1995 (Kok., s. I-1031, 27 kohta).

27 – Ks. yhdistetyt asiat 389/87 ja 390/87, Echternach ja Moritz, tuomio 15.3.1989 (Kok., s. 723, 23 kohta) ja edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 63 ja 69 kohta.

40. Toisin kuin erät asianosaiset kuvittelevat, koulutukseen osallistumista koskevan oikeuden käyttäminen ei voi sen vuoksi edellyttää varsinkaan sitä, että lapsi säilyttäisi koulutuksen ajan asetuksen N:o 1612/68 10 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisen erityisen oleskeluoikeutensa²⁸ eli että hänellä siis edelleen olisi oikeus asumiseen siirtotyöläisen asemassa olevan vanhempansa luona.²⁹ Muuten erityisesti *entisten* siirtotyöläisten lapset menettäisivät pitkälti 12 artiklan mukaisen oikeutensa osallistua koulutukseen. Vanhempi, joka ”on ollut työssä” vastaanottavassa jäsenvaltiossa, joutuu nimittäin usein lähtemään valtiosta työskentelynsä päätyttyä, niin että asuminen samassa taloudessa lapsen kanssa ei enää edes ole ilman muuta mahdollista.³⁰

41. Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa ei muutenkaan viitata oleskeluoikeutta koskeviin säännöksiin, vaan siinä tyydytään toteamaan, että siirtotyöläisen lapsen, joka haluaa suorittaa koulutuksensa vastaanottavassa jäsenvaltiossa, on jo asuttava siellä.

42. Edellä esitettyyn liittyvä siirtotyöläisen vastaanottavassa jäsenvaltiossa asuvan

28 – Tämä säännös on nyttemmin korvattu direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdan d alakohdalla luettuna yhdessä 2 artiklan 2 kohdan c alakohdan kanssa.

29 – Ks. edellä alaviiteessä 26 mainittu asia Gaal, tuomion 20–23 kohta; ks. myös 25.5.2004 esittämäni ratkaisuehdotus asiassa C-302/02, Laurin Effing, tuomio 20.1.2005 (Kok., s. I-553, 58 kohta).

30 – Ks. esim. edellä alaviiteessä 27 mainittujen yhdistettyjen asioiden Echternach ja Moritz perustana (asiassa Moritz) olevat tosiseikat.

lapsen *oikeus jäädä* vastaanottavaan jäsenvaltioon koulutusta varten käy suoraan ilmi asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta.³¹ Kun otetaan huomioon tämän säännöksen asiayhteys ja tavoite, sitä ei saa tulkita suppeasti, eikä sen käytännön vaikutusta myöskään saa vesittää.³²

43. Asetuksen N:o 1612/68 12 artikla kuuluu sarjaan säännöksiä, joiden tavoitteena on luoda parhaat mahdolliset edellytykset siirtotyöläisen perheen integroitumiselle vastaanottavaan maahan.³³ Kuten yhteisöjen tuomioistuin on korostanut, integroituminen voi onnistua ainoastaan, jos siirtotyöläisen lapsella on mahdollisuus käydä koulua ja opiskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa siten, että hän voi viedä koulunkäyntinsä ja opintonsa menestyksekkäästi päätökseen.³⁴

44. Siirtotyöläisen ei olisi kovin houkuttelevaa käyttää oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, jos hän ei voisi olla varma siitä, että hänen lapsensa voivat osallistua vastaanottavassa maassa koulutukseen ja viedä sen

31 – Ks. vastaavasti edellä alaviiteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 63 kohta; ks. myös julkisasiamies Geelhoedin mainitussa asiassa 5.7.2001 esittämä ratkaisuehdotus sekä edellä alaviiteessä 29 mainittu ratkaisuehdotukseni asiassa Laurin Effing, 55 kohta.

32 – Ks. edellä alaviiteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 74 kohta ja vastaavasti asia C-291/05, Eind, tuomio 11.12.2007 (Kok., s. I-10719, 43 kohta).

33 – Asetuksen N:o 1612/68 johdanto-osan viides perustelukappale; ks. asia 9/74, Casagrande, tuomio 3.7.1974 (Kok., s. 773, Kok. Ep. II, s. 341, 3 kohta); edellä alaviiteessä 27 mainitut yhdistetyt asiat Echternach ja Moritz, tuomion 20 ja 21 kohta; asia C-308/89, di Leo, tuomio 13.11.1990 (Kok., s. I-4185, Kok. Ep. X, s. 607, 13 kohta) ja edellä alaviiteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 50 kohta. Vastaavasti direktiivin 2004/38 johdanto-osan viides perustelukappale.

34 – Ks. edellä alaviiteessä 27 mainittu yhdistetty asia Echternach ja Moritz, tuomion 21 kohta ja edellä alaviiteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 51 kohta.

päätökseen siellä.³⁵ Jos jokainen siirtotyöläisen työskentelyn keskeytys tai päättyminen vastaanottavassa jäsenvaltiossa johtaisi siihen, että myös hänen lapsensa menettäisivät automaattisesti oleskeluoikeutensa ja joutuisivat keskeyttämään koulutuksensa, tämä voisi haitata lasten edistymistä koulussa ja ammatissa. Lasten olisi kenties pakko jatkaa koulutustaan ulkomailla, mikä voi aiheuttaa huomattavia vaikeuksia, kun otetaan huomioon kansallisten koulutusjärjestelmien ja käytettävien opetuskielten erilaisuus. Tällaiset haitat voidaan välttää ainoastaan, jos siirtotyöläisen lapset saavat – myös ja erityisesti oleskeluoikeuden osalta – mahdollisuuden jatkaa koulutustaan ja ammatillista koulutustaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa loppuun asti, riippumatta siitä, onko vanhempi koko koulutusajan siirtotyöläisenä vai ei. Tällä tavalla taataan samalla parhaalla mahdollisella tavalla, että siirtotyöläisten lapset voivat täydellisesti integroitua vastaanottavaan jäsenvaltioon.

45. Tätä taustaa vasten olisi lainsäädännön ja asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan vastaista asettaa edellytykseksi lapsen oikeudelle osallistua koulutukseen se, että hänellä on muiden

säännösten mukainen erityinen oleskeluoikeus.³⁶ Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa säädetään päinvastoin koulutukseen osallistuvan lapsen itsenäisestä oleskeluoikeudesta.³⁷

46. Edellä kuvattu tilanne ei ole – eräiden asianosaisten käsityksen vastaisesti – muuttunut direktiivin 2004/38 voimaantulon jälkeen. Ei ole olemassa perusteita sille näkemykselle, että yhteisön lainsäätävä olisi halunnut direktiivin 2004/38 antaessaan muuttaa yhteisöjen tuomioistuimen tulkintaa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta³⁸ ja rajoittaa artiklan normatiivisen sisällön jatkossa pelkäksi oikeudeksi osallistua koulutukseen.

47. Direktiivi 2004/38 johti nimittäin asetuksen N:o 1612/68 muutokseen ainoastaan siltä osin, että sillä kumottiin asetuksen 10 ja 11 artikla. Siirtotyöläisten lasten oikeus jäädä vastaanottavaan jäsenvaltioon koulutusta varten ei kuitenkaan perustu näihin säännöksiin. Kuten juuri osoitettiin,³⁹ oleskeluoikeus seuraa pikemminkin välittömästi asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta, jonka normatiiviseen sisältöön direktiivi 2004/38 ei ole vaikuttanut.

35 – Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 52 ja 53 kohta; ks. myös julkisasiamies Geelhoedin samassa asiassa esittämän ratkaisuehdotuksen 90 kohta.

36 – Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 26 mainittu asia Gaal, tuomion 21–23 ja 25 kohta.

37 – Ks. erityisesti edellä alaviitteessä 27 mainitut yhdistetyt asiat Echternach ja Moritz; edellä alaviitteessä 26 mainittu asia Gaal ja edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R.

38 – Ks. erityisesti edellä alaviitteessä 37 mainittu oikeuskäytäntö.

39 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 38–45 kohta.

48. Edellä esitettyä ei voi kumota sillä väitteellä, että direktiivissä 2004/38 säädetään nykyään unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä kaikista oleskeluoikeuksista, niin että asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta ei voi enää johtaa itsenäistä oleskeluoikeutta. Direktiivillä 2004/38 kodifoidaan tosin olemassa olleet yhteisön säädökset, jotka siihen asti olivat koskeneet tiettyjen henkilöryhmien oikeudellista asemaa.⁴⁰ Lisäksi se koskee kiistattomasti kaikkia unionin kansalaisia ja heidän perheenjäseniään.⁴¹ Direktiivi ei kuitenkaan sisällä unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä kaikkia ajateltavissa olevia oleskeluoikeuksia koskevaa laajaa ja lopullista säännöstöä.

49. Direktiivistä 2004/38, kuten sen edeltäjistäkin, puuttuvat sellaiset nimenomaiset ja kattavat säännökset, jotka koskevat vanhempien, jotka eivät ole itse työntekijöitä mutta ovat alaikäisten unionin kansalaisten huoltajia, oleskeluoikeutta.⁴² Lisäksi direktiivistä 2004/38 puuttuvat nimenomaiset säännökset, jotka koskevat unionin kansalaisen perheenjäsenen, jotka eivät itse ole unionin kansalaisia, oleskeluoikeutta unionin kansalaisen kotimaassa, kun tämä palaa kotimaahan.⁴³

40 – Direktiivin 2004/38 johdanto-osan kolmas ja neljäs perustelukappale.

41 – Direktiivin 2004/38 3 artiklan 1 kohta, luettuna yhdessä 1 artiklan kanssa.

42 – Ks. asia C-200/02, Zhu ja Chen, tuomio 19.10.2004 (Kok., s. I-9925).

43 – Ks. asia C-370/90, Singh, tuomio 7.7.1992 (Kok., s. I-4265, Kok. Ep. XIII, s. I-19) ja edellä alaviitteessä 32 mainittu asia Eind.

50. Direktiivissä 2004/38 ei säädetä laajasti myöskään nyt käsiteltävässä asiassa riidanalaisista oleskeluoikeutta koskevista kysymyksistä, jotka liittyvät unionin kansalaisten lasten koulutukseen.

51. Unionin kansalaisen koulutukseen osallistuville lapsille voi tosin perheenjäseninä kuulua direktiivin yleisten säännösten mukainen oleskeluoikeus vastaanottavassa jäsenvaltiossa.⁴⁴ Direktiivistä 2004/38 puuttuu kuitenkin koulutukseen osallistuvien lasten erityinen oleskeluoikeus, joka vastaisi asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa säädettyä oleskeluoikeutta. Direktiivin 12 artiklan 3 kohdassa ei säädetä itsenäisestä oleskeluoikeudesta koulutusta varten; siinä edellytetään pikemminkin oleskeluoikeuden olemassaoloa ja säädetään ainoastaan, että oleskeluoikeus jatkuu unionin kansalaisen kuoltua tai pois-tuttua maasta, kunnes unionin kansalaisen lapsi on päättänyt koulutuksensa.⁴⁵

52. Asetuksen N:o 1612/68 12 artikla ja direktiivin 2004/38 12 artiklan 3 kohta eivät ole identtiset. Direktiivin 12 artiklan 3 kohta

44 – Unionin kansalaisten lapset voivat vaatia oleskeluoikeutta ensi sijassa perheenjäseninä direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdan d alakohdan, luettuna yhdessä 2 artiklan 2 kohdan c alakohdan kanssa, mukaisesti. Lisäksi lapset voivat vaatia pysyvää oleskeluoikeutta direktiivin 2004/38 16 artiklan nojalla.

45 – Sillä on tarkoitus kodifoida osa yhteisöjen tuomioistuimen tähänastisesta oikeuskäytännöstä; vrt. komission 23.5.2001 antama ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella (KOM(2001) 257 lopullinen, EYVL C 270 E, s. 150); sekä komission 15.4.2003 antama muutettu ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella (KOM(2003) 199 lopullinen).

on henkilölliseltä soveltamisalaltaan laajempi kuin asetuksen 12 artikla, koska se koskee myös sellaisten unionin kansalaisten lapsia, jotka eivät ole taloudellisesti aktiivisia. Direktiivin 12 artiklan 3 kohdan asiallinen soveltamisala puolestaan on huomattavasti suppeampi kuin asetuksen 12 artiklan, koska siihen sisältyy ainoastaan unionin kansalaisen kuolemaa tai maasta poistumista koskeva säännös.

53. Koska direktiivistä 2004/38 puuttuu koulutusta varten annettava itsenäinen, kattava oleskeluoikeus, on selvää, että direktiivin voimaantulon jälkeenkin on mahdollista soveltaa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaa oleskeluoikeuksien oikeudellisena perustana.

54. Tämä koskee ensinnäkin siirtotyöläisten koulutukseen osallistuvia lapsia, jotka ovat jo täyttäneet 21 vuotta eivätkä ole enää oikeutettuja elatukseen. Nämä lapset eivät voi enää vaatia direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaista yleistä oleskeluoikeutta, koska heitä ei lueta perheenjäseniksi.⁴⁶ Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan soveltamisalaa puolestaan ei rajoita ikä eikä koulu-

tukseen osallistuvan henkilön oikeus elatukseen.⁴⁷

55. Asetuksen N:o 1612/68 12 artikla on lisäksi edelleen merkityksellinen, kun on kyse *entisten* siirtotyöläisten koulutukseen osallistuvien lasten oleskeluoikeudesta. Kuten edellä todettiin, direktiivin 2004/38 12 artiklan 3 kohta sisältää tältä osin epätodellisen säännöksen, joka koskee ainoastaan kuolemantapauksia tai maasta poistumista mutta joka ei kata sellaisen entisen siirtotyöläisen lapsia, joka on jäänyt vastaanottavaan jäsenvaltioon työskentelyn lopettamisen jälkeen. Asetuksen N:o 1612/68 12 artikla sen sijaan koskee myös tällaista tapausta.⁴⁸

56. Ei voida olettaa, että yhteisön lainsäätäjä olisi direktiiviä 2004/38 säätäessään tietoisesti jättänyt koulutukseen osallistuvien lasten oleskeluoikeudet huonommiksi kuin asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa ja olisi halunnut myöntää erityiset oleskeluoikeudet ainoastaan direktiivin 12 artiklan 3 kohdassa mainituille henkilöille. Direktiivin 2004/38 tavoitteena on sen johdanto-osan kolmannen perustelukappaleen mukaisesti nimittäin yksinkertaistaa ja *tehostaa* kaikkien unionin kansalaisten oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun. Tämän tavoitteen kanssa ei olisi yhdistettävissä se, että unionin kansalaiset saisivat direktiivin 2004/38 perusteella

47 – Ks. edellä alaviitteessä 26 mainittu asia Gaal, tuomion 20–23 ja 25 kohta.

48 – Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 63 ja 75 kohta.

46 – Ks. direktiivin 2004/38 2 artiklan 2 kohdan c alakohta.

vähemmän oikeuksia kuin he saivat niiden johdetun oikeuden säädösten perusteella, joita muutettiin tai jotka kumottiin tällä direktiivillä.⁴⁹

57. Asetuksen N:o 1612/68 12 artikla säilyy näin ollen direktiivin 2004/38 voimaantumisen jälkeenkin itsenäisenä oikeusperustana sellaisten henkilöiden oleskeluoikeudelle, jotka asuvat koulutukseen osallistumista varten jäsenvaltiossa, jossa heidän isänsä tai äitinsä ovat tai ovat olleet työssä siirtotyöläisenä.

2. Huoltajana toimivan vanhemman johdettu oleskeluoikeus

58. Jos lapsella on asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla oikeus osallistua koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa, oikeuskäytännön mukaan myös lapsen tosiasiallisena huoltajana toimivalla vanhemmalla on saman säännöksen nojalla oleskeluoikeus tuossa jäsenvaltiossa.⁵⁰

59. Pääasiallisen huoltajan tällainen johdettu oleskeluoikeus on usein tarpeen, jotta lapselle taattaisiin asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan

mukainen oikeus osallistua koulutukseen. Siirtotyöläisten lasten oikeus osallistua koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa voisi nimittäin jäädä tehottomaksi, jos hänen vanhemmiltaan evättäisiin mahdollisuus huoltaa lapsia henkilökohtaisesti koulutuksen ajan ja asua sitä varten hänen kanssaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa.⁵¹ Tosiasiallisen huoltajan oleskeluoikeus auttaa päinvastoin lapsia käyttämään oikeuttaan osallistua koulutukseen.⁵²

60. Tunnustamalla tosiasiallisena huoltajana toimivan vanhemman johdettu oleskeluoikeus otetaan huomioon lasten ja hänen vanhempiansa oikeus siihen, että heidän perhe-elämäänsä kunnioitetaan,⁵³ mistä on määrätty ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 8 artiklan 1 kohdassa⁵⁴ ja mikä on nyttemmin

51 – Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 71 kohta; samaan tapaan – vaikkakin EY 18 artiklan 1 kohdan mukaisen oleskeluoikeuden yhteydessä – edellä alaviitteessä 42 mainittu asia Zhu ja Chen, tuomion 45 kohta.

52 – Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 75 kohta.

53 – Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 68 ja 72 kohta; samaan tapaan – vaikkakin hieman erilaisessa yhteydessä – asiat C-60/00, Carpenter, tuomio 11.7.2002 (Kok., s. I-6279, 38, 41 ja 42 kohta) ja C-459/99, MRAX, tuomio 25.7.2002 (Kok., s. I-6591, 53 ja 61 kohta); edellä alaviitteessä 32 mainittu asia Eind, tuomion 44 kohta ja edellä alaviitteessä 49 mainittu asia Metock ym., tuomion 56 ja 62 kohta.

54 – Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty yleissopimus (allekirjoitettu Roomassa 4.11.1950). Vaikka tässä yleissopimuksessa ei sinänsä taata ulkomaalaisen oikeutta matkustaa tiettyyn maahan tai oleskella siellä, se, että henkilöä kielletään matkustamasta maahan, jossa asuu hänen lähiomaisiaan, tai oleskelemasta siellä, voi tarkoittaa sitä, että loukataan perhe-elämän kunnioittamista koskevaa oikeutta, josta on määrätty yleissopimuksen 8 artiklan 1 kohdassa; vrt. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiat Moustaquim v. Belgia, tuomio 18.2.1991 (Sarja A, N:o 193, s. 18, 36 kohta); Boulif v. Sveitsi, tuomio 2.8.2001 (Recueil des arrêts et décisions 2001-IX, 39 kohta) ja Radovanovic v. Itävalta (valitus N:o 42703/98, 30 kohta). Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että Euroopan unionissa henkilön oikeus asua lähiomaistensa kanssa merkitsee jäsenvaltioille sellaisia velvollisuuksia, jotka voivat tarkoittaa pidättymistä silloin, kun jäsenvaltio voi olla velvollinen olemaan karkottamatta tiettyä henkilöä, tai toimimista silloin, kun jäsenvaltio on velvollinen sallimaan tietyn henkilön maahan tuloa alueelleen ja oleskelun siellä (asia C-540/03, parlamentti v. neuvosto, tuomio 27.6.2006 (Kok., s. I-5769, 52 kohta).

49 – Ks. asia C-127/08, Metock ym., tuomio 25.7.2008 (Kok., s. I-6241, 59 kohta).

50 – Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 75 kohta.

sisällytetty myös perusoikeuskirjan 7 artiklaan.⁵⁵

mahdolliselle integroitumiselle vastaanottavan jäsenvaltion yhteiskuntaan.⁵⁷

61. Tällä tavalla varmistetaan lisäksi, että siirtotyöläisten lapsilla on vastaanottavassa jäsenvaltiossa ”parhaat mahdolliset edellytykset” (asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan 2 kohta) ja ”samat edellytykset kuin tämän valtion kansalaisilla” (asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan 1 kohta) osallistua koulutukseen.⁵⁶ Näihin edellytyksiin kuuluu ennen kaikkea se, että lapset ja nuoret voivat kasvaa tutussa perheympäristössä, mikä normaalisti tarkoittaa sitä, että he asuvat yhdessä vanhempiensa tai sen vanhemman kanssa, joka tosiasiallisesti huoltaa heitä.

62. Pääasiallisena huoltajana toimivan vanhemman johdetun oleskeluoikeuden tunnustaminen on viime kädessä myös yksi edellytys siirtotyöläisten lasten parhaalle

3. Välipäätelmä

63. Yhteenvetona voidaan näin ollen todeta seuraavaa:

Jos unionin kansalaisen lapsi osallistuu koulutukseen jäsenvaltiossa, jossa tämä unionin kansalainen on tai on ollut työssä siirtotyöläisenä, vanhemmalla, joka toimii lapsen tosiasiallisena huoltajana, on asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta johdettu oikeus oleskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

B Onko oleskeluoikeus voimassa ainoastaan, jos hakijalla on riittävät varat ja kattava sairausvakuutusurva?

55 – Euroopan unionin perusoikeuskirja julistettiin juhlallisesti ensin 7.12.2000 Nizzassa (EYVL 2000, C 364, s. 1) ja sen jälkeen uudelleen 12.12.2007 Strasbourgissa (EUVL 2007, C 303, s. 1). Perusoikeuskirjalla ei tosin ole sellaisenaan vielä primäärioikeuteen verrattavia sitovia oikeusvaikutuksia, mutta viitteellisenä oikeuslähteenä se antaa tietoa yhteisön oikeudessa taatuista perusoikeuksista, varsinkin, jos yhteisön säädöksessä viitataan nimenomaan siihen. Vrt. edellä alaviitteessä 54 mainittu asia parlamentti v. neuvosto, tuomion 38 kohta, samassa asiassa 8.9.2005 esittämäni ratkaisuehdotus, 108 kohta, ja lisäksi asia C-432/05, Unibet, tuomio 13.3.2007 (Kok., s. I-2271, 37 kohta). Direktiivin 2004/38 johdanto-osan 31 perustelukappaleessa viitataan perusoikeuskirjaan.

56 – Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 68 ja 73 kohta; ks. myös julkisasiamies Geelhoedin samassa asiassa esittämän ratkaisuehdotuksen 91 ja 92 kohta.

64. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin haluaa ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään ja toisen ennakkoratkaisukysymyksensä toisella osalla⁵⁸ selvittää ennen kaikkea sen, riippuuko henkilön, joka

57 – Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 68 ja 50–52 kohta.

58 – Toisen ennakkoratkaisukysymyksen b kohta.

toimii vastaanottavassa jäsenvaltiossa koulutukseen osallistuvan siirtotyöläisen lapsen huoltajana eikä ole itse työntekijä, oleskeluoikeus siitä, että tällä henkilöllä on riittävät varat ja kattava sairausvakuutusturva eli että hän siis on ”taloudellisesti riippumaton”.⁵⁹

65. London Borough of Lambeth, Tanskan hallitus ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus katsovat muista osapuolista poiketen, että on tarpeen rajoittaa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan perustuvien oikeuksien soveltamisala taloudellisesti riippumattomiin henkilöihin.

66. Rajoittamisesta seuraisi, että Teixeira'n kaltaisessa tilanteessa oleva henkilö ei voisi saada oleskeluoikeutta asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan perusteella, koska hänellä ei ole tällä hetkellä riittäviä varoja eikä kattavaa sairausvakuutusturvaa Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

67. Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan, jota ei saa tulkita suppeasti,⁶⁰ sanamuodosta ei käy kuitenkaan ilmi tällaista taloudellisen riippumattomuuden vaatimusta.

59 – Englanniksi self-sufficient.

60 – Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 74 kohta.

68. Tähänastisessa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan liittyvässä oikeuskäytännössä ei aseteta tästä säännöksestä johtuvien lasten ja heitä huoltavien vanhempien oleskeluoikeuksien edellytykseksi minkäänlaista taloudellista riippumattomuutta. Erityisesti yhdistetyissä asioissa Echternach ja Moritz annettu tuomio sekä asiassa Baumbast ja R annettu tuomio ovat mielenkiintoisia tässä yhteydessä:

- Yhdistetyissä asioissa Echternach ja Moritz annetussa tuomiossa ei lainkaan tutkittu riittävien varojen olemassaoloa. Kyseessä olleita opiskelijoita ei kielletty vetoamasta asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan, vaikka he vaativat kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa oleskeluoikeuden lisäksi myös opintojen rahoitukseen liittyviä etuuksia, jotka oli tarkoitettu muun muassa omien elinkustannusten, heidän huollettavinaan olevien henkilöiden elinkustannusten sekä sairausvakuutuskustannusten kattamiseen ja jotka olivat ainakin osittain luonteeltaan sosiaaliavustuksen kaltaisia.⁶¹
- Asiassa Baumbast ja R annetussa tuomiossa se seikka, että Baumbastilla oli riittävät varat, mainittiin ainoastaan sen seikan yhteydessä, että hänellä oli EY 18 artiklan mukainen oleskeluoikeus unionin kansalaisena, joka ei harjoita taloudellista toimintaa.⁶² Riittäväillä

61 – Ks. edellä alaviitteessä 27 mainitut yhdistetyt asiat Echternach ja Moritz, tuomion 2, 32 ja 35 kohta sekä suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen I.1 luku; ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 33 mainittu asia di Leo, tuomion 9 kohta sekä edellä alaviitteessä 26 mainittu asia Gaal, tuomion 19 ja 25 kohta.

62 – Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 19 ja 87–94 kohta; ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 42 mainittu asia Zhu ja Chen, tuomion 13 ja 27–33 kohta.

varoilla ei sen sijaan ollut mitään vaikutusta tuon tuomion tässä yhteydessä merkityksellisissä kohdissa, jotka koskivat Baumbastin vaimon ja tyttären asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan mukaisia oleskeluoikeuksia.⁶³

69. Lainsäätäjä otti epäilemättä lähtökohdakseen sen, että siirtotyöläisen perheenjäsenillä, jotka asuvat hänen kanssaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa, on yleensä riittävät varat, koska he ovat joko itse työntekijöitä vastaanottavassa jäsenvaltiossa (asetuksen N:o 1612/68 11 artikla) tai siirtotyöläisen huollettavia, joiden elatuksesta siirtotyöläinen tuloillaan vastaa ja joille hän tarjoaa asunnon (asetuksen N:o 1612/68 10 artiklan 1 kohta ja 3 kohta).

70. Lainsäätäjä ei ole kuitenkaan asettanut asetuksessa N:o 1612/68 riittävien varojen olemassaoloa vastaanottavassa jäsenvaltiossa oleskelun edellytykseksi. Siirtotyöläisillä on päinvastoin asetuksen N:o 1612/68 7 artiklan 2 kohdan nojalla oikeus samoihin sosiaalisiin etuihin kuin kotimaisilla työntekijöillä;⁶⁴ tämä oikeus ulottuu asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan perusteella myös heidän lapsiinsa,

mikäli he kouluttautuvat vastaanottavassa jäsenvaltiossa.⁶⁵

71. Se, että asetuksessa N:o 1612/68 ei ole säädetty taloudellisen riippumattomuuden edellytyksestä, erottaa olennaisesti tämän asetuksen ja eräät myöhemmin annetut direktiivit, joissa edellytykseksi unionin kansalaisten, jotka eivät ole työntekijöitä, oikeudelle vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun asetettiin nimenomaan todistus siitä, että tulot ja varat ovat riittäviä ja sairausvakuutusurva kattava.⁶⁶ EFTAn valvontaviranomainen on perustellusti viitannut tähän.

72. London Borough of Lambeth, Tanskan hallitus ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus katsovat kuitenkin, että myös asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan soveltamisen edellytykseksi olisi nyt asetettava taloudellinen riippumattomuus. Ne perustelevat kantaansa tällä välin voimaan tulleella direktiivillä 2004/38, jonka valossa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaa niiden mielestä nykyään olisi tulkittava ja sovellettava.

63 – Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 47–63 ja 68–75 kohta.

64 – Nämä sosiaaliset edut sisältävät esimerkiksi vanhuusavustuksen, jolla turvataan vähimmäistoimeentulo työntekijän sukulaisille ylenevässä polvessa; ks. asia 261/83, Castelli, tuomio 12.7.1984 (Kok., s. 3199, Kok. Ep. VII, s. 653, 12 kohta); asia 157/84, Frascogna, tuomio 6.6.1985 (Kok., s. 1739, 21–25 kohta) ja asia 256/86, Frascogna, tuomio 9.7.1987 (Kok., s. 3431, 6–9 kohta).

65 – Ks. edellä alaviitteessä 27 mainitut yhdistetyt asiat Echternach ja Moritz, tuomion 34 kohta; edellä alaviitteessä 33 mainittu asia di Leo, tuomion 14 ja 15 kohta ja edellä alaviitteessä 26 mainittu asia Gaal, tuomion 30 kohta.

66 – Ks. oleskeluoikeudesta 28.6.1990 annetun neuvoston direktiivin 90/364/ETY 1 artiklan 1 kohta (EYVL L 180, s. 26) ja ammattitoimintansa lopettaneiden työntekijöiden ja itenäisten ammatinharjoittajien oleskeluoikeudesta 28.6.1990 annetun neuvoston direktiivin 1 artiklan 1 kohta (EYVL L 180, s. 28) sekä opiskelijoiden oleskeluoikeudesta 29.10.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/96/ETY 1 artikla (EYVL L 317, s. 59).

73. Tämä väite ei vakuuta.

74. Kuten jo todettiin,⁶⁷ olisi direktiivin 2004/38 tavoitteen vastaista rajoittaa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan normatiivista sisältöä kyseisen direktiivin vuoksi. Direktiivin 2004/38 tarkoituksena on tunnustaa yksinkertaistaa ja *tehostaa* kaikkien unionin kansalaisten oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun.⁶⁸ Tämän tavoitteen kanssa ei olisi yhdistettävissä se, että unionin kansalaiset saisivat direktiivin 2004/38 perusteella vähemmän oikeuksia kuin he saivat niiden johdetun oikeuden säädösten perusteella, joita muutettiin tai jotka kumottiin tällä direktiivillä.⁶⁹

75. Näistä yleisistä näkökannoista riippumatta myöskään direktiivistä 2004/38 konkreettisesti ilmi käyvät lainsäätäjän arvostukset eivät tue asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta johtuvien oikeuksien rajoittamista taloudellisesti riippumattomiin henkilöihin.

76. Direktiivissä 2004/38 ei missään tapauksessa aseteta unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä kaikkien oleskeluoikeuksien yleiseksi edellytykseksi kyseisten henkilöiden taloudellista riippumattomuutta.

67 – Vrt. tämän ratkaisuehdotuksen 56 kohta.

68 – Direktiivin 2004/38 johdanto-osan kolmas perustelukappale.

69 – Ks. edellä alaviitteessä 49 mainittu asia Metock ym., tuomion 59 kohta.

Direktiivissä pikemminkin jatketaan tavanomaista jaottelua⁷⁰ kahdenlaiseen oleskeluoikeusluokkaan: unionin kansalaisten, jotka eivät ole työntekijöitä, ja heidän perheenjäsentensä oikeudet riippuvat lähtökohtaisesti sen todistamisesta, että heidän varansa ovat riittävät ja sairausvakuutusturvansa kattava (direktiivin 7 artiklan 1 kohdan b ja c alakohta luettuna yhdessä d alakohdan kanssa), kun taas työntekijöinä toimivien unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia ei rajoiteta samalla tavalla (direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohta luettuna yhdessä d alakohdan kanssa).

77. Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta johtuvat oikeudet luetaan viimeksi mainittuun luokkaan; ne kuuluvat sellaisten unionin kansalaisten perheenjäsenille, jotka ovat tai ovat olleet vastaanottavassa jäsenvaltiossa työntekijöinä siirtotyöläisinä. Tämän vuoksi ei ole – vaikka otettaisiin huomioon direktiivin 2004/38 perustana olevat lainsäätäjän arvostukset – asianmukaista asettaa näiden henkilöiden oikeuksien edellytykseksi heidän taloudellista riippumattomuuttaan.

78. Tämän päätelmän vahvistaa silmäys direktiivin 2004/38 12 artiklan 3 kohtaan. Siinä säädetään unionin kansalaisen kuoleman tai maasta poistumisen osalta, että sekä hänen koulutukseen osallistuvien lastensa että lasten tosiasiallisena huoltajana toimivan vanhemman oleskeluoikeus jatkuu

70 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 71 kohta.

lasten opintojen päättymiseen asti. Direktiivin 2004/38 12 artiklan 3 kohdassa ei joistakin läheisistä oleskeluoikeuden säilyttämistä koskevista säännöksistä poiketen⁷¹ aseteta edellytykseksi lasten ja vanhemman taloudellista riippumattomuutta: riittävien varojen ja kattavan sairausvakuutusturvan todistamista ei siinä aseteta vastaanottavaan jäsenvaltioon jäämisen edellytykseksi.

79. Nyt käsiteltävä asia ei kuitenkaan sinänsä kuulu direktiivin 2004/38 12 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan, koska kumpikaan koulutukseen osallistuvan Patrician vanhemmista ei ole kuollut eikä muuttanut pois Yhdistyneestä kuningaskunnasta. Tämä säännös havainnollistaa kuitenkin sitä, että direktiivissä 2004/38 pidetään koulutukseen osallistuvien lasten ja lasten huoltajana toimivien vanhempien oikeusasemaa erityisen tärkeänä ja asetetaan heidät etuoikeutettuun asemaan unionin kansalaisten muihin perheenjäseniin verrattuna.

80. Direktiivistä 2004/38 konkreettisesti ilmi käyvät lainsäätäjän arvostukset eivät näin ollen kaiken kaikkiaan tue sitä, että asetuksen

71 – Ks. direktiivin 2004/38 12 artiklan 2 kohdan toinen alakohta ja 13 artiklan 2 kohdan toinen alakohta. Sama pätee 12 artiklan 1 kohdan toiseen alakohtaan ja 13 artiklan 1 kohdan toiseen alakohtaan, siltä osin kuin niitä sovelletaan yhdessä direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdan b tai c alakohdan kanssa.

N:o 1612/68 12 artiklasta johtuvien oikeuksien edellytykseksi asetettaisiin koulutukseen osallistuvan lapsen tai häntä huoltavan vanhemman taloudellinen riippumattomuus.

81. Tästä asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan laajasta tulkinnasta, joka käy ilmi esittämästäni yhteisöjen tuomioistuimen tähänastisesta oikeuskäytännöstä, voi epäilemättä olla seurauksena, että Teixeiran ja hänen tyttärensä kaltaiset henkilöt, jotka eivät ole taloudellisesti riippumattomia, rasittavat vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmää. Sen ei kuitenkaan normaalisti pitäisi rasittaa kohtuuttomasti vastaanottavan jäsenvaltion julkista taloutta ja sosiaaliturvajärjestelmää. Koulutukseen osallistuvan lapsen isä tai äiti ovat nimittäin – nykyisen tai aiemman – siirtotyöläisenä työskentelyn yhteydessä rahoittaneet julkista taloutta ja sosiaaliturvajärjestelmää veroillaan ja sosiaaliturvamaksuillaan. Vastaanottavassa jäsenvaltiossa siirtotyöläisinä työskentelevät osallistuvat rahoitukseen myös ryhmänä tarkasteltuna.

82. Tietty määrä vastaanottavan jäsenvaltion taloudellista solidaarisuutta muiden jäsenvaltioiden kansalaisia kohtaan on jo pitkään sisällynyt kaikkiin niihin yhteisön säädöksiin, jotka koskevat oikeutta vapaaseen liikkuvuu-

teen ja oleskeluun, myös sellaisten henkilöiden osalta, jotka eivät ole työntekijöitä.⁷² Tämä ajatus ilmaistaan jälleen direktiivin 2004/38 johdanto-osassa. Sosiaalihuoltojärjestelmän käyttöä henkilön vastaanottavassa jäsenvaltiossa ei kielletä ehdottomasti edes oleskelun alkuvaiheessa; se ei kuitenkaan saisi aiheuttaa kohtuutonta vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle.⁷³ Direktiivin 2004/38 14 artiklan 3 kohdassa säädetään lisäksi, että siitä, että unionin kansalainen tai hänen perheenjäsenensä turvautuu vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmään, ei saa automaattisesti olla seurauksena karkottamistoimenpide.

83. Periaate taloudellisesta solidaarisuudesta muiden jäsenvaltioiden kansalaisia kohtaan ei silti pakota vastaanottavaa jäsenvaltiota sietämään väärinkäytöksiä. Yhteisön oikeuden yleisen oikeusperiaatteen mukaan yhteisön säädöksen soveltaminen ei saa nimittäin mennä niin pitkälle, että se kattaa oikeuksien väärinkäytön.⁷⁴ Tämä periaate sisältyy myös direktiivin 2004/38 35 artiklaan.⁷⁵ Jäsenvaltiot voivat vastaavasti vapaasti estää asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaan sisältyvien oikeuksien väärinkäytön. Väärinkäyttö on kuitenkin todettava objektiivisesti arvioimalla perusteellisesti konkreettisen tapauksen kaikki tosiseikat, eikä sitä voi päätellä pelkästään sen perusteella, että asetuksen N:o 1612/68

12 artiklassa myönnettyjä oikeuksia on käytetty.⁷⁶

84. Nyt käsiteltävä asiassa ei ole löytynyt viitteitä siitä, että Teixeira tai hänen tyttärensä olisivat syyllistyneet väärinkäyttöön, kun he ovat vedonneet asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaan, tai että he voisivat käyttää kohtuuttomasti hyväkseen vastaanottavan jäsenvaltion taloudellista solidaarisuutta.

85. Teixeira oli asuntoa tarvitseville myönnettävää tukea hakiessaan asunut Yhdistyneessä kuningaskunnassa keskeytyksettä noin 18 vuotta.⁷⁷ Hänen tyttärensä Patricia on unionin kansalainen, joka on syntynyt vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja on – oletettavasti – suorittanut opintonsa kokonaan siellä. Jollei ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuimien määrityt tosiseikkoja toisella tavalla, voidaan sen vuoksi olettaa, että Teixeira ja hänen tyttärensä tilanteelle on

72 – Ks. asia C-184/99, Grzelczyk, tuomio 20.9.2001 (Kok., s. I-6193, 44 kohta); ks. myös edellä alaviiteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 91–93 kohta ja asia C-456/02, Trojani, tuomio 7.9.2004 (Kok., s. I-7573, 34 ja 45 kohta).

73 – Direktiivin 2004/38 johdanto-osan kymmenes perustelukappale.

74 – Ks. asia C-212/97, Centros, tuomio 9.3.1999 (Kok., s. I-1459, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); vrt. lisäksi edellä alaviiteessä 43 mainittu asia Singh, tuomion 24 kohta; asia 39/86, Lair, tuomio 21.6.1988 (Kok., s. 3161, Kok. Ep. IX, s. 481, 43 kohta) ja asia C-413/01, Ninni-Orasche, tuomio 6.1.2003 (Kok., s. I-13187, 36 kohta).

75 – Ks. edellä alaviiteessä 49 mainittu asia Metock, tuomion 75 kohta.

76 – Ks. vastaavasti edellä alaviiteessä 74 mainittu asia Lair, tuomion 43 kohta ja asia C-109/01, Akrich, tuomio 23.9.2003 (Kok., s. I-9607, 55 kohta); vero-oikeuteen liittyvät samaan tapaan asia C-478/98, komissio v. Belgia, tuomio 26.9.2000 (Kok., s. I-7587, 45 kohta) ja asia C-196/04, Cadbury Schweppes ja Cadbury Schweppes Overseas, tuomio 12.9.2006 (Kok., s. I-7995, 36 ja 37 kohta).

77 – Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus väittää, että Teixeira on kerran keskeyttänyt oleskelunsa muutamaksi kuukaudeksi; ennakkoratkaisupyynnössä ei kuitenkaan ole tällaisesta viitteitä. Tällainen lyhyt keskeytys ei kuitenkaan riitä kyseenalaistamaan Teixeiraan integroitumista Yhdistyneeseen kuningaskuntaan; vrt. lainsäätäjän käsitys, joka käy ilmi direktiivin 2004/38 16 artiklan 3 kohdasta.

tunnusomaista suhteellisen suuri integroituminen vastaanottavaan jäsenvaltioon. Näissä olosuhteissa vastaanottavan jäsenvaltion tietty taloudellinen solidaarisuus heitä kohtaan on oikeutettua.

86. Yhteenvetona voidaan näin ollen todeta seuraavaa:

Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta seuraava siirtotyöläisen koulutukseen osallistuvan lapsen tosiasiallisena huoltajana toimivan vanhemman oleskeluoikeus ei riipu siitä, onko tällä vanhemmalla riittävät varat ja kattava sairausvakuutusurva.

C Aikatekijät

87. Lopuksi pohditaan, mikä vaikutus ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen esittämällä kolmella aikatekijällä on Teixeiran kaltaisessa tilanteessa olevan henkilön oleskeluoikeuteen.

1. Minä ajankohtana koulutukseen osallistuvan henkilön on pitänyt olla siirtotyöläisen lapsi?

88. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin haluaa toisen ennakkoratkaisukysymyksensä kolmannella osalla⁷⁸ selvittää ennen kaikkea sen, minä ajankohtana koulutukseen osallistuvan henkilön on pitänyt olla siirtotyöläisen lapsi, jotta asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaa voidaan soveltaa. Tarkemmin sanoen se kysyy, onko tämä säännös merkityksellinen ainoastaan silloin, kun koulutukseen osallistuvan lapsen huoltajana toimiva vanhempi oli itse siirtotyöläisenä vastaanottavassa jäsenvaltiossa jo lapsen aloitessa koulunkäyntinsä.

89. Tämän kysymyksen taustalla on se, että Teixeira *ei* ollut Yhdistyneessä kuningaskunnassa työntekijä, kun hänen tyttärensä Patricia aloitti koulu-uransa, vaan ainoastaan ennen koulunkäynnin aloittamista ja väliaikaisesti myös sen aikana. Tämän vuoksi ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin epäilee, voiko Patricia – ja näin ollen myös hänen huoltajana toimiva äitinsä – vedota nyt asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaan.

90. Edellä esitetystä on todettava, että asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan soveltamisala

⁷⁸ – Toisen ennakkoratkaisukysymyksen c kohta.

ei rajoitu tapauksiin, joissa koulutukseen osallistuvan lapsen vanhemmalla oli työntekijän asema nimenomaan lapsen koulu-uran alkaessa.

91. Sanamuodon perusteella on jo selvää, että tämä säännös koskee sekä lapsia, joiden vanhempi ”on työssä” vastaanottavan jäsenvaltion alueella, että sellaisia lapsia, joiden vanhempi ”on ollut työssä” siellä. Entisten siirtotyöläisten lapset voivat näin ollen vedota 12 artiklaan yhtä hyvin kuin sellaisten unionin kansalaisten lapset, joilla on aktiivisten siirtotyöläisten asema. Kyseisestä 12 artiklasta ei löydy perusteita sille, että entisten siirtotyöläisten lapsilla olisi ainoastaan rajoitettu oikeus osallistua koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

92. Kuten jo todettiin, asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaa ei saa tulkita suppeasti.⁷⁹ Säännöksen tavoitteena on luoda parhaat mahdolliset edellytykset siirtotyöläisen perheen integroitumiselle vastaanottavaan maahan ja suojella hänen lapsiaan koulunkäynnin edistymiseen ja ammatilliseen edistymiseen liittyviltä haitoilta.⁸⁰

79 – Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 74 kohta.

80 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 43 ja 44 kohta.

93. Tämän tavoitteen kanssa ei olisi yhdistettävissä se, että asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta johtuvat oikeudet yhdistettäisiin jäykkään määräpäiväsääntelyyn. Säännöksessä myönnetään pikemminkin lapselle – ja samanaikaisesti hänen pääasialliselle huoltajalleen – oleskeluoikeus koulutusta varten aina, jos lapsi on asunut vastaanottavassa jäsenvaltiossa siitä ajankohdasta alkaen, jona vanhemmalla oli siellä siirtotyöläisenä oleskeluoikeus.⁸¹ Sillä ei ole merkitystä, työskentelikö tämä vanhempi siirtotyöläisenä vastaanottavassa jäsenvaltiossa nimenomaan lapsen koulutuksen alkaessa. Yhdistyneen kuningaskunnan hallituskin on myöntänyt tämän, kun asiaa on käsitelty yhteisöjen tuomioistuinmessä.

94. Teixeira ei tosin ollut työssä Yhdistyneessä kuningaskunnassa ajankohtana, jolloin hänen tyttärensä aloitti koulunkäynnin, mutta hän työskenteli usein väliaikaisesti tyttärensä koulu-uran kuluessa. Koska muunlaisia tosi-seikkoja ei ole esitetty, oletan, että tällöin ei ollut kyse aivan toisarvoisista ja epäolennaisista töistä vaan todellisista ja aidosta töistä, jotka Teixeira teki toisen johdon alaisena vastiketta vastaan. Näin ollen Teixeiralla oli tyttärensä Patrician koulutuksen aikana ajoittain siirtotyöläisen asema Yhdistyneessä kuningaskunnassa.⁸²

81 – Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, tuomion 63 kohta sekä samaan tapaan edellä alaviitteessä 26 mainittu asia Brown, tuomion 30 kohta.

82 – Käsitteen ”työntekijä” määrittelystä ks. vakiintunut oikeuskäytäntö, erityisesti asia C-138/02, Collins, tuomio 23.3.2004 (Kok., s. I-2703, 26 kohta); edellä alaviitteessä 72 mainittu asia Trojani, tuomion 15 kohta; asia C-213/05, Geven, tuomio 18.7.2007 (Kok., s. I-6347, 16 kohta) ja yhdistetyt asiat C-22/08 ja C-23/08, Vatsouras ja Koupatantze, tuomio 4.6.2009 (Kok., s. I-4585, 26 kohta).

95. Vaikka siis haluttaisiin olettaa, että Patricia ei aloittanut koulutustaan Yhdistyneessä kuningaskunnassa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan vaan ainoastaan kansallisen oikeuden nojalla, Teixeiran myöhempi ajoittainen työskentely antaa riittävän perusteen yhteisön oikeuden soveltamiselle.

96. Tämän ansiosta Patricia voi ainakin tämän hetken näkökulmasta tarkasteltuna jatkaa koulutustaan ja viedä sen päätökseen Yhdistyneessä kuningaskunnassa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla. Näin ollen myös Patrician äiti eli Maria Teixeira voi huoltajana vedota tähän säännökseen.⁸³

97. Yhteenvetona voidaan siis todeta seuraavaa:

Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta johtuva siirtotyöläisen koulutukseen osallistuvan lapsen tosiasiallisena huoltajana toimivan vanhemman oleskeluoikeus ei riipu siitä, työskentelikö tämä vanhempi siirtotyöläisenä vastaanottavassa jäsenvaltiossa lapsen kouluran alkaessa. Riittää, että lapsi on asunut vastaanottavassa jäsenvaltiossa siitä ajankoh-

dasta alkaen, jona vanhemmalla oli siellä siirtotyöläisenä oleskeluoikeus.

2. Mitä vaikutuksia lapsen täysi-ikäiseksi tulemisella on hänen huoltajana toimivan vanhemmansa oleskeluoikeuteen?

98. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin haluaa toisen ennakkoratkaisukysymyksensä neljännellä osalla⁸⁴ selvittää ennen kaikkea sen, päättyykö oleskeluoikeus, joka siirtotyöläisen lapsen huoltajana toimivalle vanhemmalle vastaanottavassa jäsenvaltiossa kuuluu, automaattisesti lapsen tullessa täysi-ikäiseksi.

99. Tämän kysymyksen taustalla on se, että Patricia eli Maria Teixeiran tytär oli jo 15-vuotias, kun Teixeira haki asuntoa tarvitseville myönnettävää tukea, ja on nykyään 18-vuotias, eli hän on Yhdistyneen kuningaskunnan lain mukaan tullut täysi-ikäiseksi.

100. Koska oletan, että asetuksen N:o 1612/68 12 artikla on nyt käsiteltävässä asiassa merkityksellinen vaatimuksen perusta, josta voidaan johtaa sekä Teixeiran että hänen tyttärensä oleskeluoikeus, pohdin

83 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 58–62 kohta.

84 – Toisen ennakkoratkaisukysymyksen d kohta.

ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen kysymystä tämän säännöksen nojalla. Seuraavia näkemyksiä voidaan kuitenkin soveltaa myös oleskeluoikeuksiin, joita huoltajana toimivalle vanhemmalle voidaan mahdollisesti johtaa direktiivin 2004/38, esimerkiksi sen 12 artiklan 3 kohdan, perusteella.

101. Vastauksen lähtökohtana pitäisi olla se, että lapsen ja hänen huoltajansa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaan perustuvat oikeudet eivät välttämättä ole voimassa yhtä pitkään.

102. Lapsen täysi-ikäiseksi tuleminen ei suoraan vaikuta hänen alkuperäisiin oikeuksiinsa.⁸⁵ Sekä asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa säädetty oikeus osallistua koulutukseen että siihen liittyvä oleskeluoikeus ovat tarkoituksensa ja tavoitteensa⁸⁶ mukaisesti voimassa lapsen koulutuksen päättymiseen asti. Tämä ajankohta lienee nykyään useimmissa tapauksissa vasta lapsen tultua täysi-ikäiseksi, varsinkin kun asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan soveltamisalaan sisältyvät myös korkeakouluopinnot.⁸⁷

103. Lapsen tosiasiallisena huoltajana toimivan vanhemman johdettua oleskeluoikeutta voidaan kuitenkin tulkita toisin. Myös tämän vanhemman säännöllisen henkilökohtaisen läsnäolon tarkoituksena on tosin turvata lapselle parhaat mahdolliset edellytykset osallistua opetukseen.⁸⁸ Tämä pätee kuitenkin ainoastaan niin kauan kuin ja siltä osin kuin lapsi tarvitsee vanhemman henkilökohtaista huolenpitoa, jotta hänen ei olisi käytännössä mahdotonta käyttää oikeuttaan osallistua koulutukseen.⁸⁹

104. Vastoin Yhdistyneen kuningaskunnan kantaa en katsonut tässä yhteydessä sopivaksi soveltaa jäykkää ikärajaa, joka riippuu lapsen täysi-ikäisyyden saavuttamisesta. Kuten silmäys asetuksen N:o 1612/68 10 artiklan 1 kohdan a alakohtaan ja direktiivin 2004/38 2 artiklan 2 kohdan c alakohtaan osoittaa, myös yhteisön lainsäätävä tunnustaa, että lapselle voi olla välttämätöntä asua yhdessä vanhempiensa tai toisen vanhemman kanssa vielä jonkin aikaa täysi-ikäisyyden saavuttamisen jälkeenkin.⁹⁰ Yksittäisen tapauksen yksityiskohtien mukaan tällainen samassa taloudessa asuminen voi olla välttämätöntä nimenomaan sen vuoksi, että lapsi voi jatkaa koulutustaan ja viedä sen loppuun.

88 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 61 kohta.

89 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 59 kohta sekä samaan tapaan edellä alaviiteessä 4 mainittu asia Baumbast ja R, julkisasiamies Geelhoedin ratkaisuehdotuksen 94 kohta, viimeinen virke.

90 – Nyt käsiteltävä asia ei tosin kuulu asetuksen N:o 1612/68 10 artiklan 1 kohdan a alakohdan tai direktiivin 2004/38 2 artiklan 2 kohdan c alakohdan soveltamisalaan, koska nyt ei ole kyse lapsen oikeudesta oleskella vanhempansa luona vaan vanhemman johdettua oikeudesta oleskella lapsensa luona. Mainituista säännöksistä ilmenevän arvostuksen perusteella voi päätellä, ettei yhteisön lainsäätävä ole halunnut vuosina 1968 eikä 2004 asettaa oleskeluoikeudelle tiukkaa ikärajaa, jonka on tarkoitus osua yhteen lapsen täysi-ikäistymisen kanssa.

85 – Ks. vastaavasti edellä alaviiteessä 26 mainittu asia Gaal, tuomion 25 kohta; ks. myös edellä alaviiteessä 27 mainitut yhdistetyt asiat Echternach ja Moritz (näiden suullista käsitteilyä varten laaditusta kertomuksesta käy ilmi, että molemmat opiskelijat olivat yli 18-vuotiaita).

86 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 43 ja 44 kohta.

87 – Ks. edellä alaviiteessä 26 mainittu asia Gaal, tuomion 24 kohta; myös edellä alaviiteessä 33 mainitussa asiassa di Leo oli kyse korkeakouluopinnoista (tuomion 4 kohta).

105. Tässä yhteydessä on ajateltava ensinnäkin lapsia, jotka täysi-ikäistyvät ennen tärkeää tutkintoa, esimerkiksi ylioppilastutkintoa; he tarvitsevat säännöllisesti edelleen vanhempiansa tai vanhempansa henkilökohtaista huolenpitoa, kunnes ovat suorittaneet tutkintonsa. Toiseksi on ajateltava henkisesti tai ruumiillisesti vajaakykyisiä lapsia, jotka koulutuksensa yhteydessä tarvitsevat erityistä huolenpitoa ja hoitoa arkielämässä myös täysi-ikäisyyden saavuttamisen jälkeen.

106. Jos ei ole kyse tällaisista erityisolosuhteista, vastaanottavan jäsenvaltion viranomaiset voivat lähteä siitä, että siirtotyöläisen lapsi ei tarvitse täysi-ikäistyttyään enää vanhempiansa henkilökohtaista huolenpitoa. Lapsesta on tullut aikuinen. Hän ei ole enää vanhempiansa huollettava ja tarvitsee käytännössä korkeintaan vanhempansa taloudellista tukea, mutta ei sen sijaan vanhemman säännöllistä henkilökohtaista läsnäoloa eikä elämistä samassa taloudessa vanhemman kanssa.

107. Edellä esitetty ei luonnollisesti vaikuta vanhemman mahdolliseen pysyvään oleskeluoikeuteen, jonka tämä on saattanut saada, kun on huoltanut lasta vastaanottavassa jäsenvaltiossa laillisesti oleskellessaan (direktiivin 2004/38 16 artikla).

108. Yhteenvetona voidaan todeta seuraavaa:

Oleskeluoikeus, joka kuuluu siirtotyöläisen lapsen huoltajana toimivalle vanhemmalle vastaanottavassa jäsenvaltiossa, päättyy lapsen tullessa täysi-ikäiseksi, jolleivät yksittäisen tapauksen olosuhteet edellytä, että vanhempi huoltaa lastaan henkilökohtaisesti tätä ajankohtaa pitempään, jotta lapsi voi jatkaa koulutustaan ja viedä sen päätökseen.

3. Onko sillä merkitystä, onko lapsi alkanut koulutuksensa ennen direktiivin 2004/38 voimaantuloa vai sen jälkeen? (kolmas ennakkoratkaisukysymys)

109. Kolmas ennakkoratkaisukysymys on esitetty siltä varalta, että ensimmäiseen vastataan myöntävästi, eli siltä varalta, että Teixeiran kaltaisessa tilanteessa oleva henkilö voi vaatia oleskeluoikeutta yksinomaan direktiivin 2004/38 perusteella. Koska ehdotan yhteisöjen tuomioistuimelle, että oleskeluoikeus

keus johdetaan asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta ja ensimmäisen kysymyksen vastataan kieltävästi,⁹¹ käsittelen kolmatta kysymystä ainoastaan toissijaisesti.

soveltamisaikana syntyneen tilanteen tuleviin vaikutuksiin.⁹²

110. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin haluaa kolmannella ennakkoratkaisukysymyksellään selvittää ennen kaikkea sen, voiko direktiivi 2004/38 rajoittaa jotenkin sellaisen henkilön oleskeluoikeutta, joka maaliskuusta 2007 alkaen on vanhempana toiminut siirtotyöläisen koulutukseen osallistuvan lapsen huoltajana vastaanottavassa jäsenvaltiossa, vaikka lapsi on aloittanut koulu-uransa ennen tämän direktiivin täytäntöönpanoajan päättymistä eli ennen 30.4.2006.

111. Koska Teixeira on toiminut tyttärensä tosiasiallisena huoltajana vasta maaliskuusta 2007 alkaen, hän voi vaatia oleskeluoikeutta koulutukseen osallistuvan lapsen huoltajana vasta tästä ajankohdasta lähtien, riippumatta siitä, milloin lapsi todellisuudessa on aloittanut koulu-uransa. *Tämän* huoltajana saadun oleskeluoikeuden osalta Teixeira ei voi näin ollen vedota saavutettujen oikeuksien tarjoamaan suojaan, jotta välttyisi direktiivin 2004/38 tai sen kansallisten täytäntöönpanosäännösten soveltamiselta. Taannehtiva soveltaminenkaan ei tule kyseeseen. Tässä yhteydessä on pikemminkin sovellettava periaatetta, jonka mukaan uutta sääntöä sovelletaan välittömästi aikaisemman oikeussäännön

112. Jos kolmas kysymys olisi merkityksellinen, siihen olisi näin ollen vastattava kieltävästi.

113. Tässä yhteydessä voidaan jättää ratkaisematta, sovelletaanko Maria Teixeiran tyttären Patrician alkuperäiseen koulutus- ja oleskeluoikeuteen jotain muuta sääntöä, koska hänen koulu-uransa alkoi jo kauan ennen direktiivin 2004/38 täytäntöönpanoajan päättymistä. Nyt käsiteltävän asian kohteena on ennakkoratkaisupyynnön mukaan yksinomaan Teixeiran mahdollinen oleskeluoikeus, joka on edellytys sille, että hänelle voidaan kansallisen oikeuden nojalla myöntää asuntoa tarvitseville myönnettävää tukea.

114. Esittämästäni ratkaisuehdotuksesta⁹³ ei kuitenkaan seuraa, että direktiivillä 2004/38

91 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 34–63 ja 64–86 kohta.

92 – Ks. asia 143/73, SOPAD, tuomio 5.12.1973 (Kok., s. 1433, 8 kohta); asia C-162/00, Pokrzepowicz-Meyer, tuomio 29.1.2002 (Kok., s. I-1049, 50 kohta) ja asia C-334/07 P, komissio v. Freistaat Sachsen, tuomio 11.12.2008 (Kok., s. I-9465, 43 kohta).

93 – Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 64–86 kohta.

jotenkin rajoitettaisiin Teixeiran tai hänen tyttärensä oleskeluoikeutta.

117. Ennakkoratkaisupyyntöön esittäneen tuomioistuimen esittämien tietojen mukaan Teixeira on oleskellut Yhdistyneessä kuningaskunnassa yhtäjaksoisesti⁹⁴ vuodesta 1989, siis huomattavasti pitempään kuin viisi vuotta.

D Loppuhuomautukset

115. Lopuksi on syytä esittää kaksi lyhyttä huomautusta Teixeiran mahdollisesta pysyvistä oleskeluoikeudesta Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja hänen oikeudestaan yhdenvertaiseen kohteluun unionin kansalaisena.

118. Ennakkoratkaisupyyntö ei sisällä viitteitä siitä, että Teixeiran oleskelu vuosina 1989–1991 siirtotyöläisenä olisi ollut laitton, eikä siitä, että sen jälkeinen oleskelu olisi voinut muuttua laittomaksi. Pelkästään se seikka, että Teixeira ei ollut Yhdistyneessä kuningaskunnassa jatkuvasti työntekijä, ei anna aihetta olettaa, että oleskelu olisi ollut laitonta. Yhteisön oikeuden mukaan hänellä olisi voinut olla oikeus oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa ajoittain myös unionin kansalaisena, joka ei ole työntekijä,⁹⁵ tai – ennen eroamistaan – siirtotyöläisen aviopuolisona.⁹⁶

1. Mahdollinen pysyvä oleskeluoikeus

119. Lisäksi olisi tutkittava, eikö kansallinen lainsäädäntö sallinut nyt käsiteltävässä asiassa Teixeiran oleskelun Yhdistyneessä kuningaskunnassa tietyksi ajaksi yhteisön oikeudesta riippumatta. Direktiivin 2004/38 16 artiklan 1 kohdan mukaan pysyvän oleskeluoikeuden saanti riippuu nimittäin yksinomaan siitä, että

116. Direktiivin 2004/38 16 artiklan 1 kohdan mukaan unionin kansalaisilla, jotka ovat oleskelleet laillisesti vastaanottavan jäsenvaltion alueella yhtäjaksoisesti viisi vuotta, on oikeus pysyvään oleskeluun sen alueella.

94 – Jos Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen yhteisöjen tuomioistuimen käsittelyssä esittämä väite, jonka mukaan Teixeira on kerran keskeyttänyt oleskelunsa muutamaksi kuukaudeksi, osoittautuisi todeksi, direktiivin 2004/38 16 artiklan 3 kohdan mukaan sillä ei olisi vaikutusta.

95 – Direktiivin 90/364 1 artikla tai direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdan b alakohta.

96 – Asetuksen N:o 1612/68 10 artiklan 1 kohdan a alakohta tai direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdan d alakohta, luettuna yhdessä a alakohdan ja 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan kanssa.

unionin kansalainen on oleskellut *laillisesti* vastaanottavan jäsenvaltion alueella yhtäjaksoisesti viisi vuotta. Tämä koskee tosin ensi sijassa unionin kansalaisia, jotka ovat oleskelleet vastaanottavassa jäsenvaltiossa yhtäjaksoisesti viiden vuoden ajan ”tämän direktiivin ehtojen mukaisesti”.⁹⁷ Direktiivin 2004/38 37 artiklan mukaan direktiivin säännökset eivät kuitenkaan vaikuta sellaisiin jäsenvaltion lakeihin, asetuksiin tai hallinnollisiin määräyksiin, jotka ovat direktiivin piiriin kuuluvien henkilöiden kannalta edullisempia.

121. Koska ennakkoratkaisupyyntöön esittänyt tuomioistuin viittaa nimenomaan siihen, että pysyvä oleskeluoikeus ei ole enää kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian kohteena, yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole arvioida tätä kysymystä.¹⁰⁰ Jos Teixeira sitä vaatii, kansalliset viranomaiset joutuvat kuitenkin tutkimaan uudelleen, olisivatko pysyvän oleskeluoikeuden edellytykset täyttyneet tai täyttyvätkö ne nykyään.

120. Tätä taustaa vasten ei ole suljettu pois, että Teixeiralle kuuluu nykyään direktiivin 2004/38 16 artiklan nojalla pysyvä oleskeluoikeus Yhdistyneessä kuningaskunnassa, mikä vapauttaisi hänet tulevaisuudessa todistamasta, että hänellä on riittävät varat ja kattava sairausvakuutus.⁹⁸ Sen vuoksi herättää ihmetystä, että Teixeira on kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa myöntänyt, ettei hän voi hakea pysyvää oleskeluoikeutta. Pelkästään se seikka, että Teixeiralla ei ehkä ole oleskelulupaa, on joka tapauksessa merkityksetön arvioitaessa, onko hänellä pysyvä oleskeluoikeus; tällaisella asiakirjalla nimittäin on vain toteava luonne.⁹⁹

2. Oikeus yhdenvertaiseen kohteluun

122. Jos Teixeira oleskelee Yhdistyneessä kuningaskunnassa laillisesti – riippumatta siitä, perustuuko hänen oleskeluoikeutensa yhteisön lainsäädäntöön vai kansalliseen lainsäädäntöön –, hänellä on unionin kansalaisena oikeus yhdenvertaiseen kohteluun EY 18 artiklan, luettuna yhdessä EY 12 artiklan kanssa, nojalla.¹⁰¹ Kuten yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Trojani antamassaan tuomiossa todennut, unionin kansalaiset voivat tämän oikeuden perusteella tietyn ajan vaatia sosiaalihuoltojärjestelmän palveluja vastaanottavassa jäsenvaltiossa.¹⁰² Komissio on perustellusti viitannut tähän seikkaan, kun asiaa on käsitelty yhteisöjen tuomioistuimessa.

97 – Direktiivin 2004/38 johdanto-osan 17 perustelukappale.

98 – Direktiivin 2004/38 16 artiklan 1 kohdan toisessa virkkeessä säädetään, että pysyvä oleskeluoikeus ei riipu direktiivin III luvussa säädetyistä edellytyksistä. Direktiivin 16 artiklan 4 kohdassa täydennetään, että kun oikeus pysyvään oleskeluun on saatu, se voidaan menettää ainoastaan olemalla vastaanottavan jäsenvaltion alueelta poissa yhtäjaksoisesti yli kaksi vuotta.

99 – Ks. asia C-123/08, Wolzenburg, tuomio 6.10.2009 (Kok., s. I-9621, 49–51 kohta, erityisesti 51 kohta); ks. myös direktiivin 2004/38 19 artikla.

100 – Ks. vastaavasti asia 247/86, Alsatel, tuomio 5.10.1988 (Kok., s. 5987, 7 ja 8 kohta).

101 – Jos Teixeiralla on oleskeluoikeus yhteisön oikeuden nojalla, hän voi perustaa vaatimuksensa yhdenvertaiseen kohteluun myös direktiivin 2004/38 24 artiklaan.

102 – Edellä alaviitteessä 72 mainittu asia Trojani, tuomion 39–45 kohta.

VI Ratkaisuehdotus

123. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Court of Appealin (Civil Division) esittämään ennakkoratkaisupyyntöön seuraavasti:

- 1) Jos unionin kansalaisen lapsi on koulutuksessa jäsenvaltiossa, jossa tämä unionin kansalainen on tai on ollut työssä siirtotyöläisenä, vanhemmalla, joka toimii lapsen tosiasiallisena huoltajana, on asetuksen (ETY) N:o 1612/68 12 artiklasta johdettu oikeus oleskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa.
- 2) Tämän vanhemman oleskeluoikeus ei riipu siitä, onko hänellä riittävät varat ja kattava sairausvakuutusurva.
- 3) Tämän vanhemman oleskeluoikeus ei riipu siitä, työskentelikö hän siirtotyöläisenä vastaanottavassa jäsenvaltiossa lapsen koulu-uran alkaessa. Riittää, että lapsi on asunut vastaanottavassa jäsenvaltiossa siitä ajankohdasta alkaen, jona vanhemmalla oli siellä siirtotyöläisenä oleskeluoikeus.
- 4) Tämän vanhemman oleskeluoikeus päättyy lapsen tullessa täysi-ikäiseksi, jolleivät yksittäisen tapauksen olosuhteet edellytä, että vanhempi huoltaa lastaan henkilökohtaisesti tätä ajankohtaa pitempään, jotta lapsi voi jatkaa koulutustaan ja viedä sen päätökseen.